

Hur kan EUs Östersjöstrategi bidra till tillväxt, entreprenörskap och en förbättrad havsmiljö?

Almedalsveckan

Visby, Sweden

Måndagen den 29 juni kl 13-15, 2009

Arrangörer:

Swedish Water House, Stockholm International Water Institute, Sida Östersjöenheten.

Moderator:

Karin Lexén, Chef för Swedish Water House

EU:s Östersjöstrategi - för en renare Östersjö och en konkurrenskraftig Östersjöregion

Cecilia Malmström, EU-minister och ansvarig för Östersjöstrategin

Östersjön är en av de största sjölederna i världen. Det gör att hälsoläget för detta hav är en angelägenhet för hela EU. Runt Östersjön bor 100 miljoner människor, och även om det finns stora skillnader mellan Östersjöländerna finns det även gemensamma problem. Nu är dessutom 8 av 9 nationer medlemmar i EU. Med bakgrund av detta erbjuder Östersjöstrategin en möjlighet att fördjupa samarbetet och utbytet i regionen. Strategin innebär inte någon ny administration eller byråkrati. Istället fungerar den som ett verktyg och en ram för konkret arbetssätt – det handlar om att kraftsamla.

Detta är EUs första regionala strategi, och den har redan fått stor internationell uppmärksamhet. Strategin syftar till att ta ett helhetsgrepp på utvecklingen i Östersjöregionen genom att fokusera på 4 delmål:

- Välfärd och tillväxt
- Tillgänglighet och attraktionskraft
- Säkerhet
- Miljö

Exempel på samarbetsområden kan vara att: Ta ett gemensamt beslut om att förbjuda fosfater i tvättmedel, införa skyddsområden, ge stöd för entreprenörer, ha gemensamma utbildningar inom t ex tullväsendet, eller att samarbeta inom sjöbevakning och katastrofberedskap.

Östersjöstrategin förväntas antas i oktober och väntas bli en av de prioriterade frågor som Sverige driver under sitt EU-ordförandeskap. Strategin har utarbetats genom stakeholderkonferenser sedan 2007. I denna process har Sverige varit mycket pådrivande.

Frågor:

Kommer strategin att kunna komma i konflikt med subregionala strategier och samarbeten?

EU är så stort idag, det finns så många utgångspunkter. Det krävs nästan strategier som varierar lokalt. Målet är att östersjöstrategin ska erbjuda en öppenhet och insyn. Det innebär att man inte vill komma i konflikt med lokala strategier, utan att man istället fångar upp kraften hos lokala initiativ.

Vilken utveckling kan man förvänta sig hos jordbrukspolitiken? Åternationalisering eller fortsatt gemensam politik?

Jag hoppas att det inte blir en åternationalisering, men förändringar behövs. Det skulle behövas översyn och utvärdering och mer stöd till landsbygdsutveckling och –politik. Man skulle även behöva ta bort de vattentäta skotten mellan jordbruksstöd och stöd till bevarande av kulturvärden.

Östersjöregionens bönders bidrag till tillväxt, entreprenörskap och en förbättrad havsmiljö: Bättre nyttjande av växtnäring och stallgödsel på gården och på land.

Elisabeth Gauffin, vice ordförare LRF

Det krävs mer nyansering kring huruvida det är jordbrukspolitiken som har lett till läckage till Östersjön. Svenska bönder har kommit långt i sitt miljöarbete, och situationen har förbättrats. Det finns ingen bonde som inte arbetar för att minska läckage. De ekonomiska incitamenten är starka; läckage innebär en kostnad.

Vi bör lyfta fram fördelarna med en gemensam jordbrukspolitik. Med en riktigt bra politik kan man påverka utvecklingens riktning. Enbart politiska styrmedel räcker inte, det behövs samarbeten. Sveriges bönder har mycket att bidra med till östersjöstrategin. De ligger långt fram i sitt miljöarbete, och kan dela med sig av sina erfarenheter och metoder.

Frågor:

Vill Sveriges bönder ha en gemensam jordbrukspolitik?

Ja, absolut. Man kan till och med tänka sig en global jordbrukspolitik. Sveriges bönder har möjlighet att hjälpa på platser där det ser sämre ut.

Hur kommer man tillrätta med läckage från jordbruket?

Jordbruk läcker, det kommer det alltid att göra. Men det är viktigt att få fram ny kunskap och nya varianter av handelsgödsel.

Vad ska man välja när man köper livsmedel? Ekologiskt eller konventionellt? Vad ger minst läckage?

Det finns goda och dåliga exempel inom varje. Vad man får för läckage handlar om hur vi brukar jorden och hur vi utfodrar våra djur. Det finns alltså inget enkelt svar. Om man lägger till faktorn närproducerat får man en viss skillnad vad gäller miljöpåverkan,

men det är inte helt enkelt här heller. Det är däremot viktigt att offentliga upphandlare ställer samma krav som de själva ställer på jordbrukarna.

Hur kan miljöanpassad offentlig upphandling bidra till en förbättrad havsmiljö?

Peter Nohrstedt, ansvarig upphandling, Miljöstyrningsrådet

Är offentlig upphandling ett effektivt verktyg för att uppnå miljöförbättringar? Ja, om:

- Varan ger upphov till miljöproblem
- Befintlig miljöreglering inte räcker till
- Miljökraven inte hindrar konkurrensen
- Den totala effekten av miljökraven är samhällsekonomiskt positiva

EU-kommissionen är numera mycket positiva till miljökrav vid offentlig upphandling. I de nya svenska upphandlingsdirektiven som antogs 2004 finns miljö inskrivet. Regeringen har satt upp ett mål om att 25 % av allt livsmedel som upphandlas inom offentlig sektor ska vara ekologiskt år 2010.

Miljöstyrningsrådet erbjuder vägledning för offentlig upphandling. Det ägs av staten (Miljödepartementet), Sveriges kommuner och landsting samt svenskt näringsliv. Miljöstyrningsrådet är även registreringsorgan för EMAS.

Sektorer vilka är direkt kopplade till östersjömiljön och där man kan uppnå direkta miljöeffekter genom offentlig upphandling är:

- Fordon och transporter
- Livsmedel
- Kemtekniska produkter
- Sjötransporter

Slutsatser:

- Nuvarande regler och åtgärder räcker inte till.
- Offentliga upphandlingar utgör en stor del av ekonomin.
- Man bör överföra kunskap och bästa tillämpning till de länder som inte kommit lika långt.
- Det finns hjälp och stöd att få för upphandlande organ.

Frågor:

Hur når miljöstyrningsrådet ut, och hur stort är intresset?

Man når ut genom konferenser, utbildningar, kommunikationsarbete etc. Intresset finns: Ca 60 % av alla upphandlingar i Sverige innehåller miljökrav. Dock är dessa ofta alltför dåligt formulerade för att ge någon effekt. Dessutom har miljökraven alltför dålig viktning i jämförelse med pris.

Hur tar man hänsyn till olika miljöaspekter samt till olika sektorer då man formulerar kriterierna för upphandling?

Man arbetar i arbetsgrupper dit deltagarna bjuds in brett. Här finns de olika aspekterna och sektorerna representerade – kriterierna arbetas fram i konsensus.

EUs Östersjöstrategi - ett steg mot en integrerad havsförvaltning.

Åsa Andersson, Programme Director, Swedish Nature and Baltic Sea Programme WWF-Sweden

Östersjön är unik. Här har man en region i stark utveckling, världens äldsta havsmiljökonvention (HELCOM) och en havsmiljö som tåmpas med stora problem. Det är många människor och många olika sektorer som påverkar och påverkas av Östersjöns status. Ofta regleras miljökrav internt inom sektorerna, vilket gör att det finns en risk för att miljöarbetet går förlorat bland alla nivåer och sektorintressen. Det behövs någon som ser helheten och kan göra avvägningar. Därför är det nödvändigt att Östersjöstrategin vär-

nar om en stark sektorintegrering. Dessutom måste strategin utgå från vad ekosystemet klarar av.

WWF slår i en ny rapport fast att man i regionen tenderar att ge rätt pengar till fel saker. Därav kan man dra slutsatsen att havsplanering är nödvändig och bör utgöra en nyckelaktivitet i Östersjöområdet.

